

Sándor Tamás

Budapesti Műszaki Főiskola Kandó Kálmán Villamosmérnöki Főiskolai Kar
Műszertechnikai és Automatizálási Intézet
sandor.tamas@kvk.bmf.hu

EGYSÉGES FELSŐOKTATÁSI TANULMÁNYI RENDSZER (NEPTUN)

Oktatásszervezés vagy szervezetlenség?

A NEPTUN rendszer bevezetésének indokai és előzményei

Az oktatásszervezés feladatai az utóbbi években nagymértékben megnöttek, a feladatok bonyolultabbá, összetettebbé váltak. Ezt bizonyítják a következő tények:

- Korábban alkalmazott adott területeket kiszolgáló egyedi informatikai alkalmazások, amelyek sok esetben nem vagy nehezen voltak összekapcsolhatók, már nem felelnek meg a mai igényeknek.
- A kreditrendszerű képzésből adódóan a hallgatói csoportok homogenitása bonyolultabbá vált, a várható átlagos képzési idő is megnövekedett.
- A hallgatói létszám évek során folyamatosan növekszik (kiemelkedően például az informatikai szakma esetén).
- Egyre több hallgató párhuzamos képzésben vesz részt, növelve az egyes képzéseken az adminisztratív munkát.
- Az intézmények közötti átjárhatóság igénye egyre inkább előtérbe került.
- A képzési formák palettája is bővült (nappali, levelező, esti, távoktatás, PS, BsC, MsC, szakmérnök stb. ...).
- A hallgatói elektronikus tájékoztatási igény növekedése (üzenetküldés, tantárgyak jellemzői, elért eredmények), illetve az adatvédelmi szabályozások szigorodása is indokként jelenik meg.

Ennek ismeretében belátható, hogy a hagyományos eszközökkel történő oktatásszervezés hosszútávon nem volt tartható.

A rendszer bevezetésében rejlő lehetőségek

Az elemzésünk számára kiválasztott egységes tanulmányi információs rendszer a NEPTUN rendszer, a vizsgálati hely a Budapesti Műszaki Főiskola. A főiskola nagyon jó példa egy ilyen rendszer előnyeinek és hátrányainak bemutatására. A főiskola főbb jellemzői:

- öt karon folyik a képzés, az egyes karok vegyesen, hat telephelyen végzik tevékenységeiket,
- az egyes telephelyek fizikai távolsága megnehezíti a biztonságos informatikai hálózat kiépítését és működtetését,

- a rendszerben közel 20 000 hallgató adatait kell rögzíteni, ebből az aktív hallgatók száma közelítőleg 12 000,
- a főiskola egy rendszerben kívánja nyilvántartani a hallgatók összes adatát, a felvételtől az államvizsgáig,
- a főiskola egyik fontos feladata, hogy a hallgatók főiskolával kapcsolatos sokféle pénzügyi tevékenységét nyilván kell tartani, és le kell bonyolítani.

Mint minden új rendszer bevezetésekor célszerű a következő lépéseket végrehajtani:

- a bevezetés előtti állapot felmérése és rögzítése,
- a bevezetést támogató és gátló folyamatok feltérképezése, kockázatelemzés,
- a bevezetéshez szükséges feltételek, erőforrások elemzése (anyag, technikai és humán erőforrás),
- a rendszer-kiépítés lépéseinek rögzítése, időtervek,
- a végrehajtás lépéseinek folyamatos ellenőrzése, a szükséges változtatások rögzítése, és az ehhez kapcsolódó intézkedések foganatosítása,
- a terv főbb egységeinek megvalósítása után azok lezárása és értékelése.

A bevezetés lépései

A főiskolán a NEPTUN rendszer tervszerűen került bevezetésre. A bevezetésekor az alábbi stratégiai döntések születtek:

- a NEPTUN rendszer összes modulját (tanulmányi, pénzügyi, teremnyilvántartó, órarendi, statisztika) be kívánja vezetni a főiskola az összes karán,
- a rendszert az összes képzésén egyszerre kívánja bevezetni, így a hagyományos és kreditrendszerű képzésben egyaránt.

A bevezetés lépései a következők voltak:

- A NEPTUN rendszer kiválasztása előtt más tanulmányi információs rendszert is megtekintettük.
- A bevezetés több szálon futott, ezek a következők voltak:
  - A technikai feltételek megteremtése:
    - a főiskolai számítógépes hálózatnak az igények szerinti biztonsági rendszerekkel való kibővítése,
    - a hallgatói tevékenységek kiszolgálása érdekében NEPTUN termek létrehozása az ehhez szükséges számítógépekkel és infrastruktúrával.
  - A humán erőforrás igények kielégítése:
    - az egyes tevékenységek végrehajtását és koordinálását végző NEPTUN csoport létrehozása,
    - a NEPTUN rendszer napi működtetését végző személyzet (kari rendszergazda, intézeti NEPTUN asszisztensek és tanulmányi ügyintézők) kiválasztása, rendszeres képzése,
    - hallgatók időszakos tájékoztatása a rendszer használatával kapcsolatban.

- Az anyagi erőforrások:
  - minisztériumi pályázat a rendszer bevezetéséhez,
  - főiskola költségvetéséből elkülönített összeg.
- A főiskola tanterveinek kiegészítése a NEPTUN rendszerben történő azonosíthatóság érdekében a hagyományos és kredités képzés esetén.
- A főiskola meglévő szabályzatainak kiegészítése, és új szabályzatok létrehozása.

A bevezetés első lépéseit 2001. őszén tettük meg, az éles rendszer 2002. szeptemberében indult.

Eredmények és eredménytelenségek

A kiválasztott rendszer bevezetése összességében pozitív képet mutat. A következőkben azt összegzem, hogy a rendszer milyen előnyöket nyújt az egyes oktatási résztvevők számára.

- A hallgatók számára nyújtott előnyök:
  - a képzéseikről részletes tájékoztatást kaphatnak a mintatantervek alapján,
  - az egyes tárgyaik jellemzőit megtekinthetik (követelmények, jegyzetek, órarend, érdemjegyek, vizsga lehetőségek)
  - a vizsgára jelentkezéseket, a tárgy felvételét, a szakirány- és modulválasztásokat egy helyen megtehetik, nem kell az egyes intézetekben külön-külön megtenni,
  - a hallgatók a tantárgyi eredményeikhez rövidebb idő alatt és az adatvédelmi jogszabályoknak jobban megfelelően juthatnak hozzá (nem kell az intézeti faliújságokat egyesével böngészni), és abban az esetben, ha szükséges, akkor a pótlások teljesítésére nagyobb a lehetőségük,
  - pénzügyi tevékenységeiket egy helyen intézhetik, nem kell a befizetéssel, igazoláskérésekkel bombázni a tanulmányi osztályt.
- Az oktatók számára nyújtott előnyök:
  - az oktató már a regisztrációs hét során folyamatosan látja, hogy az egyes kurzusait hányan választották,
  - a vizsgaidőszakban – a vizsga előtt – a várható létszám alapján tudja előkészíteni a vizsgát,
  - a hallgatók félévközi követelményeinek teljesítését rögzíteni tudja, a szükséges pótlásokat ki tudja írni.
- A tanulmányi osztályok számára nyújtott előnyök:
  - a hallgatói adatok nyilvántartása egységes, az egyes nyilvántartási feladatok során a tévesztés lehetősége kisebbé válik,
  - a hallgatók és a képzések telephelyek közötti mozgása egyszerűbbé válik.

- Az oktatásszervezéssel foglalkozók számára nyújtott előnyök:
  - a hallgatói létszám és a kurzusra való jelentkezések alapján az egyes kurzusok száma bővíthető, illetve szűkíthető, így az oktatás költséghatékonyága növelhető,
  - statisztikai adatok egyszerűen összeállíthatók, lekérdezhetők,
  - az órarend és a teremnyilvántartás segítségével még a szűkös terem lehetőségeikkel rendelkező intézmények is optimálisabban használhatják ki adottságaikat, és az információk nyilvánosak lesznek, így az órarend változásai a hallgatók, illetve az oktatók számára is azonnal láthatóvá válnak,
  - az elektronikus órarend szükségtelenné teszi a papír alapú, egy pillanatnyi állapotot rögzítő korábbi rendszert,
  - a pénzügyi modul segítségével minden érdekelt fél számára egyértelműen nyomon követhetők az egyes pénzügyi mozgások.

A bevezetés előnyei mellett természetesen a hátrányokat is meg kell említeni. Ezek a következőkben foglalható össze:

- A hallgatók hátrányai:
  - a NEPTUN rendszer terheltebb időszakában hosszú idejű várakozások után van csak lehetősége ügyei intézésére,
  - ha NEPTUN folyószámláján nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű összeg, akkor nem tud félévközi feladatot pótolni, vagy vizsgát ismételni.
- Az oktatók hátrányai:
  - a félévközi- és vizsga eredményeket a szabályzatokban meghatározott időn belül a rendszerben rögzíteni kell a hagyományos vizsgalapokon kívül is,
  - a rendszerhez terheltebb időszakokban ugyanolyan nehéz a hozzáférés, mint a hallgatók számára.
- A tanulmányi osztályok hátrányai:
  - felkészültebb munkatársakra van szükség, akik a rendszer használatával teljes mértékben tisztában vannak,
  - az elektronikus rendszer mellett a megmaradt hagyományos tanulmányi feladatok megnövelték a tanulmányi osztályok leterheltségét,
  - bizonyos tanulmányi feladatok végrehajtására rendelkezésre álló idő lerövidült, ebből adódóan körültekintőbb tervezést igényel a munka
- Az oktatásszervezéssel foglalkozók hátrányai:
  - a feladatok bonyolultságából adódóan a szabályzatok betartása és betartatása nagyobb odafigyelést és szervezői munkát igényel (pl. kurzusjelentkezések, szakirány és modulválasztás),
  - az oktatásszervezés hatékonyságának növelése érdekében a rendelkezésre álló információk feldolgozására új módszereket kell kidolgozni, beidegződött döntések helyett bővebb információkra alapuló döntéshozatali lépéseket kell választani,

- az oktatásszervezés kommunikációs csatornáját aktívabbá és nyíltabbá kell szervezni.

A NEPTUN rendszer aktív használatát nagy bizonytalanság és ellenérzések övezték. A kari, az intézeti igazgató-helyettesekre és munkatársaikra, a kari és intézeti NEPTUN asszisztensekre, illetve a tanulmányi osztály munkatársaikra az eddiginél nagyobb teher hárul. A nagyobb teher elviselésének anyagi motivációja az intézmény szűkös anyagi keretei miatt nem lehet teljes, így a rendszer működtetése is a részt vevők hozzáállásán múlik.

Lehetőségek a hallgatói önkormányzatok számára

A hallgatói önkormányzatok adminisztratív munkáját nagyban segítheti, ha szorosan együttműködnek a tanulmányi osztályokkal, illetve az intézetekkel, és tőlük a szükséges adatokat megkapják a hallgatói juttatások elbírálásához. Emellett hasznos információt kaphatnak a Hallgatói Információs Iroda működéséhez, ezen belül is például a tehetséges hallgatók felkutatásában, illetve támogatásában.

Összegzés

A NEPTUN rendszer kétéves működésének tapasztalatai alapján elmondható, hogy a rendszer bevezetésének szükségessége indokolt volt, a vele szemben támasztott követelményeket egyre inkább teljesíti. Ennek egyik oka, hogy a közel 20 felsőoktatási intézményben történt bevezetésének tapasztalatai folyamatosan összegződnek a rendszerben, így a NEPTUN egyre hatékonyabban segíti a felsőoktatási intézmények számára egyre inkább terhesebbé váló adminisztratív ügyek intézését.

A címben feltett kérdésre ezen tények ismeretében azt válaszolhatjuk: a NEPTUN csak ott jelent igazán segítséget, ahol a bevezetése kellő körültekintéssel történt, a működtetéséhez megfelelő mennyiségű és felkészültségű szakember áll rendelkezésre, és a működtetésre megfelelő nagyságú erőforrásokat fordítanak. Ez a rendszer csak ott tudja segíteni az oktatásszervezők munkáját, ahol a rendszer által nyújtotta lehetőségeket a legnagyobb mértékben kihasználják.

A BsC képzés bevezetésének előkészítése érdekében a következő időszakban hasonló méretű munkát kell majd elvégezni, mint amekkorát a rendszer kezdeti bevezetésekor meg kellett tenni. Ennek érdekében már megkezdődtek az előzetes munkálatok főiskolai és kari szinten egyaránt. Ezt követően ennek a munkának a súlypontja az intézeti szintekre fog áttevődni.